

สรุปและขอเสนอแนะ

ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่มีความสำคัญ และมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวคือ ธนาคาร เป็นแหล่งระดมเงินออมที่มีอยู่กระจัดกระจายให้มาไว้ในที่เดียวกัน และนำไปลงทุนด้วยวิธีการให้กู้ยืมและให้เครดิตในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาล อันเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบัน/ถ้าธนาคารพาณิชย์ไม่ให้ความร่วมมือในการสนับสนุนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างจริงจังแล้ว การเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจะไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร⁴⁶ ซึ่งแผนการพัฒนาประเทศฉบับที่ 3 ก็ยังคงไม่ได้ผลเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่การให้กู้ยืมและให้เครดิตมีปริมาณมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในปี 2516 เพิ่มขึ้นถึง 45 % เมื่อเทียบกับปี 2515 จนเป็นที่น่าวิตก ทั้งนี้เพราะการให้กู้ยืมและให้เครดิตที่เพิ่มขึ้นนั้น

1. เป็นการให้กู้ยืมและให้เครดิต เพื่อกิจการพาณิชย์หรือการค้าขาย จึงเป็นเหตุให้สินเชื่อบริษัทใหญ่ที่ธนาคารพาณิชย์อนุมัติไปนั้นอยู่กับกิจการค้าส่ง และค้าปลีก และการนำสินค้าเข้า ในลักษณะเช่นนี้ผลก็คือ ผู้ขอสินเชื่อมีโอกาสซื้อสินค้ามากักตุนไว้ และยังสามารถขอเครดิตของตนได้มากขึ้น โดยการนำสินค้านั้นมาเป็นหลักประกันในสภาพเช่นนี้มาก ๆ เข้า โอกาสที่จะกระจายเงินไปยังภาคเศรษฐกิจที่จะช่วยในการพัฒนาประเทศจึงมีน้อยลงทุกที และส่วนใหญธนาคารแต่ละแห่งก็มักจะมีโกดังรับฝากสินค้าของตนเองด้วย จึงเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้มีการกักตุนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นกระทรวงพาณิชย์จึงควรมีกฎหมายป้องกันการผูกขาดกักตุนสินค้าเพื่อหาทางแก้ปัญหาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในเรื่องวัตถุประสงค์เพื่อการกักตุนสินค้านี้ เป็นเรื่องที่พิจารณาอย่างมาก ทั้งนี้เพราะแม้ธนาคารพาณิชย์จะไม่มีจุดประสงค์ในการส่งเสริมการกักตุนสินค้าก็ตาม แต่จำเป็นต้องอนุมัติสินเชื่อให้แก่ผู้ขอสินเชื่อที่มีคุณสมบัติครบถ้วน

⁴⁶ บัวย อิงภากรณ์, หนังสือที่ระลึกในวาระที่ธนาคารศรีนคร : ดำเนินการมาครบรอบ 20 ปี.

ตามที่ธนาคารกำหนดไว้ และเนื่องจากนักธุรกิจในเมืองไทยประกอบกิจการหลายอย่างจึงจำแนกได้ยากกว่า การกู้ยืมนั้นเป็นการกักตุนสินค้าหรือไม่ และโดยเฉพาะการให้กู้ยืมเพื่อวัตถุประสงค์ในการค้าส่ง ค้าปลีก และการนำสินค้าเข้านี้ ธนาคารสามารถได้ดอกเบี้ยในอัตราสูง จึงเป็นการจูงใจให้มีการให้กู้ยืมและให้เครดิตเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวในอัตราสูง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปัญหาในการใช้เงินผิดจุดมุ่งหมายของการกู้ยืมหรือธนาคารไม่รู้จักจุดมุ่งหมาย เป็นปัญหาที่ต้องทำการแก้ไข เพราะการที่รู้ถึงจุดมุ่งหมายของการกู้ยืมของลูกค้านั้น จะทำให้ธนาคารพาณิชย์สามารถจำกัดขอบเขตของการศึกษาวิเคราะห์ในตัวเลขค่าให้แคบลงได้ และสามารถกำหนดการชำระหนี้ ตลอดจนความสามารถการชำระหนี้ได้ สมมติว่าถ้าลูกค้านั้นจะขอกู้เงินเพื่อการสร้างบ้าน ซึ่งเป็นการกู้เพื่อการบริโภค (Consumer Loan) ธนาคารพาณิชย์ก็ควรพิจารณาปัญหาที่สำคัญคือ ผู้กู้จะหาเงินจากแหล่งใดมาชำระคืนเงินกู้ ธนาคารเมื่อหนี้ครบกำหนด แล่งเงินคืนที่เป็นไปได้มีกี่ทาง แต่ในทางปฏิบัติธนาคารพาณิชย์มักจะถือว่าหลักทรัพย์ประกันมีความสำคัญกว่า โดยไม่พิจารณาว่าผู้ขอกู้มีความสามารถชำระหนี้คืนได้หรือไม่ ซึ่งผลที่ได้ก็คือ ผู้ขอกู้ไม่สามารถชำระคืนเงินได้ตามสัญญา ต้องมีการต่อสัญญาเงินกู้ทุกปี (บางรายนานกว่า 10 ปี) ซึ่งเป็นผลทำให้เงินทุนของประเทศส่วนหนึ่งจมอยู่กับมือของบุคคลที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิตนานเกินควร แทนที่จะเปลี่ยนไปยังมือของบุคคลที่มีความสามารถก่อให้เกิดผลผลิตแก่สังคมและที่ร้ายไปกว่านั้นก็คือ หนี้เหล่านี้เมื่อเป็นนานเข้าจะกลายเป็นหนี้สูญตกเป็นภาระแก่ธนาคารที่จะต้องดำเนินการกับเงินสำรองหนี้สูญ แทนที่จะใช้เงินดังกล่าวเพื่อขยายเครดิตต่อไป

2. การให้กู้ยืมและให้เครดิตประเภทที่เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศนั้นนับว่าธนาคารพาณิชย์ยังไม่ได้มีบทบาทในการส่งเสริมอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะทางด้านการเกษตร ทั้ง ๆ ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตร เพราะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเทศสักรรรม นับแต่ปี 25+2 เป็นต้นมา แต่ปรากฏว่าธนาคารพาณิชย์ไม่ขยให้กู้ยืมเกินกว่า 3% ของปริมาณเงินในกู้ยืมและให้เครดิตทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานให้สินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ มีอุปสรรคหลายประการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

2.1 เกษตรกรยังอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมที่จะรับสินเชื่อเพื่อการเกษตร เนื่องจากระดับการศึกษา ความขยันขันแข็ง และขาดหลักประกันที่ดี

2.2 ดินเชื่อเพื่อการเกษตรมีความเสี่ยงสูง (Greater risk involved in agricultural credit) เพราะงานเกษตรนั้นขึ้นอยู่กับธรรมชาติ (ดิน ฟ้า อากาศ ศัตรูพืช) เป็นสำคัญ และระดับราคาของผลผลิตก็ไม่แน่นอน เกษตรกรส่วนใหญ่จึงมีรายได้ไม่แน่นอน พลอยทำให้ความสามารถในการชำระหนี้คอลลงไปด้วย

2.3 ธนาคารพาณิชย์ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการให้สินเชื่อประเภทนี้สูง โดยทั่วไปการให้กู้ยืมและให้เครดิตแก่เกษตรกรนี้มักจะมีขนาดเล็กกว่าเงินให้กู้ยืมแก่กิจการอุตสาหกรรมหรือเพื่อการค้า ประกอบกับเกษตรกรกระจายออกไปในท้องที่กว้างและห่างไกล และต้องใช้เจ้าหน้าที่แนะนำในด้านการผลิต จึงทำให้การกู้ยืมเพื่อการเกษตรต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก เมื่อเทียบสินเชื่อประเภทอื่น ๆ

2.4 เกษตรกรมักใช้เงินฉิวตุดุประสงค์ และเมื่อถึงกำหนดการใช้นี้ก็มักจะถูกเงินจากคนอื่นมาชำระหนี้ธนาคารหรือไม่ชำระหนี้ตามกำหนด

2.5 ปัจจัยภายในที่จำกัดการขยายตัวของธนาคารพาณิชย์ในการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตร เช่น ขาดพนักงานที่มีความรู้และความชำนาญด้านการเกษตร ขาดสถานที่ทำงาน ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์ถือว่าสินเชื่อเพื่อการเกษตรไม่ได้เป็นวัตถุประสงค์หลักของการประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ทั้ง ๆ ที่เป็นแหล่งระดมเงิน นอกแม่ไม่ได้นำไปก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเท่าที่ควร กลับมุ่งหวังแต่กำไรเป็นใหญ่

ส่วนการให้กู้ยืมและให้เครดิตแก่กิจการอุตสาหกรรมก็ยังมีปริมาณน้อยอยู่ ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่ของการให้กู้ยืมเพื่อประกอบกิจการอุตสาหกรรมนั้น มักจะเป็นเงินกูระยะปานกลางหรือระยะยาว ซึ่งธนาคารพาณิชย์มักไม่มีโครงการทางด้านนี้มากนัก

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเห็นได้ว่าการกระจายเงินทุนไปยังภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ยังขาดความสมดุลอยู่มาก ภาคที่ได้รับการช่วยเหลือทางการเงินไปมากกลับกลายเป็นภาคเศรษฐกิจที่อาจจะทำความเดือดร้อนมาสู่ประชาชนได้ แต่ภาคเศรษฐกิจที่จะให้ประโยชน์แก่ส่วนรวมกลับไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เพราะมีความเสี่ยงมาก อย่างไรก็ตามถึงแม้ในภาวะการดังกล่าว จะเป็นไปได้ยากที่ธนาคารพาณิชย์จะเปลี่ยนแปลงนโยบายเหล่านี้

แต่ก็ควรมีทางออกที่จะทำให้เกิดการถ่ายเทปริมาณเครดิตไปยังเศรษฐกิจที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น

นอกจากนี้ แม้แต่ท้องถิ่นที่เครดิตกระจายไปก็ขาดความยุติธรรมเช่นกัน กล่าวคือ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาท้องถิ่นในชนบท เป็นฝ่ายระดมเงินฝากเข้ามาให้สำนักงานใหญ่เพื่อหาผลประโยชน์ในเมืองหลวงมากกว่าที่จะใช้เงินออมนั้นให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นในชนบทอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาและวิจัยวิทยานิพนธ์นี้ ข้าพเจ้ามีปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมและการพิจารณาการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ตลอดจนข้อเสนอแนะในเรื่องต่อไปนี้

1. เงินฝาก ส่วนใหญ่เป็นเงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาหรือเงินฝากประจำ (Time Deposits) ซึ่งเป็นภาระที่หนักของธนาคารพาณิชย์ในเรื่องการจ่ายดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฝากเงินประเภทนี้ ถ้าธนาคารใดไม่หาทางนำเงินฝากที่กล่าวไปหมุนเวียนหาผลประโยชน์มาชดเชยให้เพียงพอแล้ว ธนาคารนั้นก็ย่อมจะต้องประสบกับความยุ่งยากอย่างแน่นอน ดังนั้นการนำเงินฝากไปหาผลประโยชน์หรือที่เรียกว่าการให้กู้ยืมและให้เครดิตจึงเป็นงานหรือหน้าที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ แต่ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถขยายสินเชื่อได้เต็มที่ตามความต้องการ เนื่องจากกฎหมายมีข้อกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรงเงินสดสำรอง ซึ่งใช้ควบคุมการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์โดยตรง กล่าวคือ ถ้าอัตราส่วนเงินสดสำรองสูง ธนาคารพาณิชย์จะให้สินเชื่อได้น้อยลง ในกรณีกลับกันถ้าอัตราส่วนเงินสดสำรองต่ำ ธนาคารก็สามารถให้สินเชื่อได้มากขึ้น

การเพิ่มอัตราส่วนเงินสดสำรองตามกฎหมายย่อมจะมีผลกระทบต่อธนาคารพาณิชย์แต่ละธนาคารไม่เท่ากัน กล่าวคือ ธนาคารแต่ละแห่งมีฐานะทางการเงินไม่ทัดเทียมกัน บางธนาคารมีเงินสดสำรองอยู่มาก บางธนาคารมีน้อยพอค้ำกับที่กฎหมายกำหนด ถ้ามีการขึ้นอัตราส่วนเงินสดสำรองตามกฎหมาย ธนาคารที่มีเงินสดสำรองน้อยก็ย่อมจะได้รับความกระทบกระเทือนมากกว่าธนาคารที่มีเงินสดสำรองมาก บางธนาคารอาจจะต้องกู้ยืมเงินจากธนาคารอื่นหรือจากธนาคารแห่งประเทศไทย หรืออาจจะต้องเรียกหนี้คืนจากลูกค้าเพื่อดำรงเงินสด-

สำรองให้ถูกต้องตามกฎหมาย ถ้าเป็นลูกค้าที่ประกอบกิจการที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจส่วนรวม ก็ย่อมจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เศรษฐกิจส่วนรวมด้วย

อนึ่ง การกำหนดอัตราส่วนเงินสดสำรองตามกฎหมายเป็น 7 % ของยอดเงินฝากตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ออกตามความในมาตรา 11 ลงวันที่ 20 สิงหาคม 2517 นั้น ถ้าเราพิจารณากันให้ถ่องแท้จะเห็นว่า ข้อกำหนดนี้เป็นการจำกัดความสามารถในการหากำไรของธนาคารพาณิชย์ โดยเหตุที่เงินฝากแต่ละประเภทมีความหมุนเวียนแตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรกำหนดอัตราส่วนเงินสดสำรองโดยแยกตามประเภทของเงินฝากจะเหมาะสมกว่า เงินฝากประเภทกระแสรายวัน (Current Account) ย่อมมีการหมุนเวียน (Turn Cover) ของเงินฝากสูง การดำรงเงินสดสำรองตามกฎหมายก็ควรจะสูงด้วย สำหรับเงินฝากประจำ ซึ่งเป็นเงินฝากที่มีกำหนดระยะเวลาการหมุนเวียนของเงินฝากย่อมจะต่ำ การดำรงเงินสดสำรองตามกฎหมาย จึงควรจะต่ำกว่าไม่ควรจะเป็นอัตราเดียวกันกับเงินฝากกระแสรายวัน ดังที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน การกำหนดดังนี้ นอกจากจะยังผลถึงความมั่นคงแล้วยังจะส่งผลถึงความคล่องตัวในการดำเนินงานธุรกิจของธนาคาร

2. สินเชื่อเพื่อการเกษตร โดยที่ธนาคารเล็งเห็นว่า เกษตรกรรมเป็นเศรษฐกิจหลักของประเทศ แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพล้าหลังและแร้นแค้นยากจน การประกอบอาชีพไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากมีปัญหาค่าใช้จ่ายหลายประการที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาเกษตรกรรม เช่น การที่เกษตรกรขาดความรู้ทางวิชาการแผนใหม่ หรือขาดเครื่องมือเครื่องใช้ทางเกษตรที่ทันสมัย ตลอดจนทุนรอนที่จะดำเนินงาน การแก้ไขข้อบกพร่องและขจัดอุปสรรคในการผลิตทางเกษตร เพื่อให้รายได้หลักของประเทศสมบูรณ์เพิ่มขึ้น ซึ่งจะมีผลช่วยยกระดับการครองชีพของเกษตรกรให้พ้นจากความต่ำต้อยจริง เป็นงานที่ต้องกระทำโดยรีบด่วน

ในปี 2518 รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์ ใหญ่ยืมและให้เครดิตแก่เกษตรกร เป็นจำนวน 3,500 ล้านบาท โดยกำหนดให้ทุกธนาคารอำนวยความสะดวกสินเชื่อให้แก่เกษตรกรในอัตราร้อยละ 5 ของยอดสินเชื่อทั้งสิ้นของแต่ละธนาคาร จะเห็นได้ว่าธนาคารที่มีสาขาต่าง-จังหวัดมาก การให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรในอัตราที่กล่าวมาก็มีโอกาสทำได้มากกว่าธนาคารที่มีสาขาต่างจังหวัดน้อยหรือไม่มีเลย นอกจากนี้การให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรมีความเสี่ยงภัยสูง ธนาคารจึงนำเงินไปฝากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรแทนในอัตราเท่ากับ 5 %

ของยอกคินเชื่อ ข้าพเจ้าจึงคิดว่าธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ควรจำกัดความสามารถในการขยายสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ แต่ควรพิจารณาอัตราการใช้กั๊ยมและให้เครดิตสินเชื่อเพื่อการเกษตร ตามปริมาณสาขาต่างจังหวัด เพราะสาขาต่างจังหวัดจะใกล้ชิดกับเกษตรกรมากกว่าสำนักงานใหญ่ หรือมีฉะนั้นก็ควรให้ธนาคารกรุงไทยร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นผู้ดำเนินการปล่อยสินเชื่อการเกษตรแทนธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ โดยให้ธนาคารพาณิชย์เหล่านั้นนำเงินฝาก ณ ธนาคารที่ดำเนินการแทน ตามอัตราที่กำหนด

3. หลักประกัน ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่มักเน้นหลักประกันเป็นสำคัญ โดยเฉพาะหลักประกันประเภทอสังหาริมทรัพย์ ทำให้เกิดการนิยมลงทุนในที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างซึ่งทำให้ราคาแพงขึ้นและทำให้การใช้เงินทุนของประเทศตกไปอยู่กับผู้มีหลักประกันเป็นใหญ่ ซึ่งบุคคลเหล่านี้อาจจะไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานหรือมีประสิทธิภาพน้อยกว่าผู้ที่ไม่ใช่หลักประกันก็ได้ ทำให้ประเทศต้องเสียต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ในการเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความสามารถในการเพิ่มผลผลิตให้แก่ประเทศชาติ ดังนั้นรัฐบาลควรจะพยายามชักชวนหาวิธีการให้กั๊ยมอย่างมีเหตุผล สนับสนุนโครงการที่ดี ๆ มีประสิทธิภาพสูง เพื่อให้ทรัพยากรของประเทศให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

4. ทรัพย์สินที่จำนองหรือจำนำได้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 703 บัญญัติไว้ว่า "อสังหาริมทรัพย์นั้นอาจจำนองได้ไม่ว่าประเภทใด ๆ อสังหาริมทรัพย์อื่นจะกล่าวต่อไปนี้ ก็อาจจำนองได้เช่นกัน หากได้จดทะเบียนไว้แล้วตามกฎหมาย คือ

1) เรือกำปั่นหรือเรือมีระวางตั้งแต่ 6 คันขึ้นไป เรือกลไฟหรือเรือยนต์มีระวางตั้งแต่ 5 คันขึ้นไป

2) แพง

3) สัตว์พาหนะ

4) อสังหาริมทรัพย์อื่นใด ๆ ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติไว้ให้จดทะเบียนเฉพาะกาล

จะเห็นได้ว่า กฎหมายมาตรานี้ ควรจะปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัย เช่น แพงและสัตว์พาหนะ ธนาคารพาณิชย์ไม่รับหลักทรัพย์ทั้ง 2 ประเภท เป็นหลักประกันอย่างแน่นอน นอกจากนี้อสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้นั้น กฎหมายก็ได้กำหนดว่า ต้องจดทะเบียนหรือมีทะเบียนอย่างสังหาริมทรัพย์หรือไม่

5. การวิเคราะห์งบการเงิน ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์งบการเงินน้อยมาก ข้าพเจ้าคิดว่าสิ่งที่ควรปรับปรุงมีดังนี้

5.1 สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ร่วมกับคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี ควรจะพิจารณางบการเงินของธุรกิจและประเภทให้เป็นแบบเดียวกัน (Uniformity) โดยเร็วที่สุดเพื่อให้งบการเงินของบริษัทต่าง ๆ จัดทำขึ้นโดยมีแบบและรายการที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์งบการเงินต่อไป นอกจากนี้ควรกำหนดให้ผู้นตรวจสอบบัญชีรับอนุญาตที่รายงานไม่ตรงกับความเป็นจริงหรือให้ความร่วมมือในการหลีกเลี่ยงภาษีหรือไม่ได้ตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี เป็นต้น

5.2 ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งจะมีรายละเอียดการให้สินเชื่ออย่างเพียงพอที่จะมาทำเป็นอัตราส่วนมาตรฐาน (Standard Ratio) เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์งบการเงิน และจะได้ใช้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

6. บริษััทมหาชน การกระจายสินค้าเชื่อที่เป็นอยู่ไม่ไ้มุ่งถึงประโยชน์ของประเทศชาติเท่าที่ควร พันธกิจเนื่องจากผู้ถือหุ้น ของธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่เป็นของชนกลุ่มน้อย จึงมักจะเป็นการรักษาผลประโยชน์ของตน มีความลำเอียงในการกำหนดนโยบายบริหารธนาคาร ตลอดจนการตัดสินใจ ฯลฯ เช่น การจะให้เครดิตกับบุคคลที่อยู่ในเครือสมาชิก ครอบครัว หรือเฉพาะกลุ่มพ่อค้าที่คุ้นเคยไว้วางใจกันโดยคำนึงถึงฐานะของบุคคลมากกว่าประเภทธุรกิจ ฉะนั้นรัฐบาลควรออกกฎหมายให้ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งดำเนินกิจการแบบบริษัทมหาชน ทั้งนี้เนื่องจากธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่มีส่วนผูกพันกับการพัฒนาประเทศในทุกด้าน และเพื่อรักษาวลประโยชน์ของผู้ฝากเงินด้วย

7. แฟ้มสินเชื่อ (Credit File) ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งควรจะทำแฟ้มสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าของธนาคารที่เคยให้เครดิตมาแล้ว แฟ้มสินเชื่อจะแบ่งส่วนดังนี้

สรุปข้อมูล (Summarized Information)

งบการเงินเปรียบเทียบ (Statment Comparision)

บันทึกรายงานและการสัมภาษณ์ (Memoranda and Interviews)

จดหมายติดต่อกับลูกค้าโดยตรง (Direct Correspondence)

จดหมายติดต่อกับผู้อื่น (Other Correspondence)

การตรวจสอบ (Investigations)

รายงานเกี่ยวกับลูกค้าที่ได้อาจมาจากหนังสือพิมพ์และวารสารต่าง ๆ

(Clippings and Circulars)

งบการเงินและรายงานของตัวแทนการค้า (Financial Statement and Mercantile Agency Report)

การติดต่อ (Contacts)

การทำแฟ้มสินเชื่อเป็นเรื่องที่ยาก ฉะนั้นจึงควรมีหน่วยงานในแผนกสินเชื่อ (Credit Department) แผนกหนึ่งที่ทำหน้าที่โดยเฉพาะแฟ้มสินเชื่อนอกจากจะเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีแล้ว ยังเป็นประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่สินเชื่อ (Loan Officer) ด้วย

๘. การจัดการเกี่ยวกับการให้กู้ยืมและให้เครดิต ขอคิดเห็นในการให้กู้ยืมและการจัดการเงินให้กู้ยืมและให้เครดิต

- การติดตามหนี้ วัตถุประสงค์เพื่อที่จะได้ทราบว่า การให้กู้ยืมนั้น ปลอดภัยและได้ใช้เงินกู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตกลงไว้กับธนาคารหรือไม่ ผู้ขอสินเชื่อต้องการคำแนะนำช่วยเหลือเพิ่มเติมหรือไม่ ซึ่งเจ้าหน้าที่เงินกู้ควรเป็นผู้มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการให้กู้ยืมอย่างดี มีหลักจิตวิทยาตลอดจนความรู้เกี่ยวกับกิจการที่จะให้กู้พอสมควร
- การเรียกเก็บหนี้ เมื่อหนี้ใกล้จะครบกำหนด ธนาคารควรมีหนังสือเรียกเก็บหนี้แจ้งให้ลูกหนี้ทราบ การเรียกให้ชำระหนี้ในบางครั้งอาจประสบกับปัญหาเก็บเงินไม่ได้เนื่องจาก
 - การพิจารณาให้กู้ยืมของธนาคารนั้น พิจารณาไม่เหมาะสมกับฐานะของผู้ขอสินเชื่อ เช่น วงเงินกู้ยืมมากเกินไปจนลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ หรือวงเงินกู้ยืมมากเกินไปจนทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุเป้าหมาย
 - แผนการชำระหนี้จะต้องเหมาะสมกับรายได้ คือ กำหนดเวลาชำระหนี้ควรให้หลังจากหรือใกล้เคียงกับเวลาที่ผู้ขอสินเชื่อขายผลผลิตได้ เป็นต้น

เมื่อการดำเนินการใหญ่มีลักษณะพฤติกรรมดังกล่าวมาแล้ว ธนาคารจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าทำการควบคุมภายในเกี่ยวกับการใหญ่ เพื่อให้การกู้ยืมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพขั้นดี การควบคุมภายในที่ดี คือ การดำเนินงานเพื่อป้องกันการทุจริต ทั้งนี้จะไต่ทราบบว่า

1. หนี้ใหญ่และให้เครดิตไปนั้นเป็นหนี้ที่แท้จริง และมีผลถูกต้องตามกฎหมาย วิธีที่เราจะทราบว่าเป็นการกู้ยืมจริงหรือไม่ ก็โดยติดต่อกับผู้ขอสินเชื่อเป็นรายบุคคล มีการส่งใบแจ้งหนี้แสดงรายละเอียด การกู้และหลักประกันโดยพนักงานตรวจสอบไว้อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อคอยสอบยืนยันกัน

ส่วนหนี้ที่ชำระคืนบางส่วนก่อนถึงกำหนด คือ หนี้ที่ยังไม่ครบกำหนด แต่ลูกหนี้นำมาชำระก่อน พนักงานอาจนำไปใช้เป็นการส่วนตัว เพราะว่าเวลามาชำระหนี้มักจะชำระกับเจ้าหน้าที่สินเชื่อ หากพนักงานทุจริตธนาคารจะไม่มีทางทราบเพราะว่าหนี้ยังไม่ถึงกำหนด ฉะนั้นเพื่อการควบคุมภายในที่ดี ควรมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนพนักงานกับทำหน้าที่ดังกล่าว

สำหรับหนี้ที่ได้รับชำระครบแล้ว ควรแยกส่งเอาไว้ต่างหากโดยจะจัดส่งคืนลูกหนี้หรือธนาคารเก็บไว้เอง จะต้องประทับตรายกเลิก (Cancelled) ส่วนการกู้ที่มีการต่อสัญญาใหม่ก็ต้องเอาสัญญาทั้งเก่าและใหม่มารวมไว้ที่เดียวกัน และไม่ควรถูกหักหนี้ลงนามในสัญญาเปล่า โดยมีได้มีการกรอกข้อความใด ๆ ไว้ก่อน เพราะจะเป็นช่องทางให้ก่อการทุจริตได้ง่าย

2. หลักทรัพย์ที่นำมาวางเป็นหลักประกัน การควบคุมเรื่องนี้ควรใช้พนักงานอย่างน้อย 2 คน รับผิดชอบ เพื่อให้มีการสอบยืนยันกันเอง โดยให้ปฏิบัติดังนี้

2.1 ดูว่าได้มีการบันทึกหลักทรัพย์ไว้แล้วอย่างไรในทะเบียนหลักทรัพย์

2.2 หลักทรัพย์นั้นหาราคาตลาดได้ง่าย

2.3 กรณีที่เป็นหลักฐานที่จัดส่งไปแลกหลักประกันใหม่หรือโอนเปลี่ยนมีอนัน

ธนาคารได้ควบคุมอย่างทั่วถึง เช่น ใบหุ้น พันธบัตรรัฐบาล

2.4 ต้องตรวจสอบความสภาพของหลักทรัพย์อยู่ในลักษณะที่เรียบร้อยจนกว่าจะได้รับชำระหนี้ โดยปกติหลักทรัพย์เหล่านี้จะถูกเก็บไว้ในห้องมั่นคง และมีวิธีการควบคุมที่ดี

นอกจากนี้ควรจัดให้มีการตรวจสอบหลักประกันเป็นครั้งคราว หรือจะตรวจสอบจากลูกหนี้โดยตรงก็ได้

3. การควบคุมรายได้จากการให้กู้ยืมและให้เครดิต รายได้ที่เกิดขึ้นจากการให้กู้ยืมและให้เครดิตอาจไม่ถูกต้อง เนื่องจาก

3.1 คำนวณดอกเบี้ยผิด

3.2 คำนวณดอกเบี้ยถูก แต่ลงบัญชีผิด

3.3 คำนวณดอกเบี้ยถูก ลงบัญชีถูก แต่ไม่ได้มานไปบัญชีแยกประเภท

จากสถิติการล้มละลายของธุรกิจในประเทศไทย เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยเป็นดังนี้ หน่วยงานสามัญ บริษัทจำกัด หน่วยงานจำกัด ซึ่งสถิติการล้มละลายนี้ เจ้าหน้าที่สินเชื่อสามารถนำมาประกอบการพิจารณาสินเชื่อได้ โดยทั่วไปตัวบุคคล (Personnel Factor) เป็นเหตุของการล้มละลาย นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอื่น ๆ ที่พอสรุปได้ดังนี้

1. ถือหลักประกันเป็นหลักในการพิจารณาให้เครดิตแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่วิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้จากผู้กู้ การที่ธนาคารไม่พิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ อาจทำให้เกิดความสูญเสียแก่ธนาคาร ดังนั้นควรพิจารณาวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ เพราะการที่ธนาคารถือหลักประกันเป็นหลักในการพิจารณาให้เครดิตย่อมเป็นการเสี่ยง ถ้าหากราคาของหลักทรัพย์เสื่อมลง หรือประเมินราคาไว้ไม่ถูกต้อง ย่อมจะส่งผลเสียหายทั้งสิ้น ดังนั้นการให้กู้ยืมของธนาคารควรพิจารณาหลักประกันให้มี Margin of Safety ไว้มาก ๆ

2. ไม่ตรวจแผนการชำระหนี้ให้แน่นอน เพราะการให้กู้โดยไม่มีแผนการชำระหนี้ที่แน่นอนจะไม่สามารถลดหย่อนหนี้ที่ค้างชำระลงได้ และผู้กู้มักจะขอให้มีการต่ออายุหนี้อยู่เสมอ ทำให้ธนาคารควบคุมการใช้เครดิตไม่ได้ คือ สักเท่าไรไม่มีการครบกำหนดชำระหนี้ผู้กู้ก็อยากจะชำระก็นำมาชำระ ซึ่งในประเทศไทยมักจะเข้าทำนองนี้เสมอ

3. วิธีการเรียกเก็บหนี้ด้วยประสิทธิภาพ กล่าวคือนโยบายการเรียกเก็บหนี้ผ่อนและเฉื่อยชา ไม่เรียกเก็บหนี้ทันทีเมื่อครบกำหนด มีการผ่อนผันให้ตลอดเวลา ขาดการทวงถามที่จำเป็น จนเป็นเหตุให้หนี้บางครั้งกลายเป็นหนี้ระยะยาว หรือใหญ่ไปโดยมิได้ให้ผ่อนชำระเป็นงวด ๆ เมื่อลูกหนี้เงี้ยบหายก็ไม่ติดตามอย่างจริงจัง หรือจัดการตามกฎหมาย แม้กระทั่ง

ใบทรงถามก็ไม่จัดส่ง จนบางครั้งหนักค้างจนตอกเบียดหมหลักประกัน

4. ให้ความสนใจแก่ลูกหนี้เป็นการส่วนตัวมากเกินไปจนไม่พิจารณาในการกู้ให้รอบคอบ เช่น ผู้กู้รู้จักกับเจ้าหน้าที่ของธนาคารดี ก็ให้กู้ยืมโดยไม่มีการวิเคราะห์ฐานะให้ถี่เสียก่อน ซึ่งจะเป็นผลเสียหาย

5. ขาดข้อมูลและความรู้อย่างเพียงพอในการให้กู้ยืม คือ นอกจากจะทราบประวัติของผู้กู้แล้ว ก็ควรมีความรู้ทางการเงินและอาชีพของลูกหนี้บาง ธนาคารควรไต่ถามหาข้อมูลของผู้กู้โดยละเอียดก่อนใหญ่ไป เพราะขาดความรู้เกี่ยวกับลูกหนี้โดยละเอียด ธนาคารอาจเสียหายได้

6. ขอมต่ออายุสัญญาให้ลูกหนี้หรือใหญ่เพิ่มโดยที่ยังไม่มีการผ่อนชำระ กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้ไปแล้วและยังไม่ผ่อนชำระเลย ธนาคารก็ให้กู้ไปอีกหรือเพิ่มวงเงินเครดิตเรื่อย ๆ โดยไม่พิจารณาฐานะของผู้กู้อีกครั้ง ยังคงใช้หลักประกันเท่าเดิม ถ้าหากยอดเงินสูงกว่าหลักประกันและลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ธนาคารก็อาจสูญเสียเงิน ข้อนี้ธนาคารควรจะตระหนักสักหน่อยในการให้กู้ยืม

7. คุณสมบัติของผู้เป็นเจ้าหน้าที่เงินกู้ของธนาคาร เรื่องคุณสมบัตินี้ที่สำคัญ เพราะการที่เจ้าหน้าที่กู้เงินไม่มีความรู้ทางเทคนิค หรือความชำนาญในการปฏิบัติอย่างเพียงพอ ย่อมทำให้เกิดจุดอ่อนที่ก่อให้เกิดความสูญเสียได้

8. ไม่กระจายหนี้ไปในธุรกิจประเภทต่าง ๆ การที่ธนาคารให้กู้ยืมแก่บุคคลหรือธุรกิจแห่งเดียวเป็นจำนวนเงินมาก ๆ อาจทำให้ธนาคารเกิดความยุ่งยาก หากฐานะของลูกหนี้เปลี่ยนแปลงไป และไม่อาจชำระหนี้ได้ ดังนั้นธนาคารควรกระจายการให้กู้ไปในธุรกิจประเภทต่าง ๆ จะเป็นการเหมาะสมกว่า

9. ธนาคารขาดสิทธิที่จะเรียกร้องตามกฎหมาย เช่น เมื่อให้กู้ไปโดยมีอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกัน แต่ไม่ได้ทำการจดทะเบียนจำนองให้สมบูรณ์ตามกฎหมาย หรือหลักทรัพย์จำนองไว้ในนามของผู้อื่น เช่น คอมพิวเตอร์ แทนที่จะจำนองไว้ในนามของธนาคาร หากจะต้องมีการยึดหลักทรัพย์นั้นขึ้นมาจริง ๆ ธนาคารก็จะมีสิทธิตามกฎหมายเลย ผลเสียหายก็ย่อมจะตกอยู่กับธนาคาร

10. การใหญ่โตโดยไม่มีสัญญา ตัวอย่างในเรื่องนี้ได้แก่ ให้เบิกเงินเกินบัญชีชั่วคราว และควยความไว้วางใจกันมากไปจนไม่ได้ทำสัญญา เมื่อเกิดมีการฟ้องร้องกันขึ้น ธนาคารย่อมได้รับความเสียหายจากความบกพร่องของตน

โดยเหตุที่ธนาคารมีจุดอ่อนในเรื่องดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นการสมควรที่ธนาคารจะต้องเลือกตัวบุคคลขึ้นมาจัดการธุรกิจของธนาคารให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและเจริญรุดหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป แรกก่อนที่จะหาตัวบุคคลขึ้นมาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการของธนาคารที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. ธนาคารควรให้เครดิตอย่างเพียงพอแก่นักธุรกิจ โดยปกติเรามักจะถือกันว่าแหล่งที่ให้เครดิตที่ใหญ่ที่สุดคือ ธนาคาร ซึ่งจะส่งผลให้นักธุรกิจและการค้าดำเนินไปด้วยดีหรือไม่ขึ้นมากขึ้นอยู่กับการค้าเงินของธนาคารพาณิชย์ ฉะนั้นธนาคารควรให้เครดิตแก่บุคคลเหล่านั้นอย่างเพียงพอ
2. ธนาคารควรมีเหตุผลที่ดีในการจัดหาตัวบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการลงทุน
3. นายธนาคารที่ดี ควรเป็นผู้ที่มีความเข้าใจอย่างชัดเจนในนโยบายการเงินของรัฐบาล ตลอดจนเข้าใจระบบการธนาคารและความสัมพันธ์ที่มีต่อธนาคารของตนด้วย
4. ธนาคารที่มีนายธนาคารที่รอบคอบเอาใจใส่ในความจำเป็นการเสริมสร้างบัญชีเงินกองทุนของธนาคาร ซึ่งบัญชีนี้จะก่อสร้างความเชื่อถือในธนาคารและมั่นคงอีกด้วย
5. การจัดการที่ดี จะต้องมีการตรวจสอบและควบคุมที่เป็นระบบที่ดีดังที่โลกกล่าวมาแล้วข้างตน
6. ธนาคารจะต้องมีแผนการณ์ที่ดี เพื่อคัดเลือกและส่งเสริมพนักงานลูกจ้างของธนาคารในอันที่จะได้มาซึ่งการสืบตำแหน่งอย่างมีประสิทธิภาพ
7. นายธนาคารต้องเข้าใจถึงถึงปัญหา การธนาคาร และการเงินโดยทั่ว ๆ ไปของโลก ความรู้ในด้านนี้จะเป็นการเสริมสร้างฐานะของผู้นำทางการธนาคาร
8. นายธนาคารต้องเอาใจใส่เสมอถึงฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อธนาคาร การมองเห็นการณ์ไกลนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงความคิดของประชาชนที่มีต่อธนาคาร

เท่าที่กล่าวมานี้คงจะเป็นเครื่องช่วยในการพิจารณาตัดสินใจและการดำเนินงานเกี่ยวกับการใหญ่โต ตลอดจนการปรับปรุงซ่อมปรองให้เป็นที่แก่ธนาคารได้ไม่มากนัก

9. ดอกเบี้ยกับสัญญาเงินเบิกเกินบัญชี กฎหมายเปิดโอกาสให้มีการเรียกดอกเบี้ยทบต้นกันได้โดยไม่ถือว่าเป็นการฝ่าฝืน มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 และ มาตรา 654 และ 655 (1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

มาตรา 654 ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละ 15 ต่อปี

มาตรา 655 ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ย ในดอกเบี้ยที่ค้างชำระ แต่ทว่าเมื่อดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง คู่สัญญาจะตกลงกันให้เอาดอกเบี้ยนั้นทบเข้ากับเงินต้นแล้วให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นก็ได้ แต่การตกลงเช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ

เรื่องดอกเบี้ยทบต้นนี้ปรากฏข้อเท็จจริงเสมอ ๆ ว่า วงเงินเบิกเงินเกินบัญชีเมื่อตอนทำสัญญาเป็น 20,000 บาท แต่เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาจำนวนนี้เป็น 50,000 บาทเศษ บางรายวงเงินเบิกเงินเกินบัญชีตามสัญญามีเพียง 1,000,000 บาท แต่ตอนฟ้องบังคับให้ชำระหนี้ ปรากฏว่าหนี้เบิกเงินเกินบัญชีสูงถึง 3,000,000 บาทเศษ เป็นต้น ทั้งนี้มิใช่ว่าลูกหนี้หรือลูกหนี้ของธนาคารจะได้สั่งจ่ายเงินออกจากบัญชีไปตามจำนวนนั้น ๆ หรือใกล้เคียงกันนั้น แต่อย่างใด หากแต่เป็นเรื่องที่ธนาคารคิดดอกเบี้ยทบต้น ยอดของเงินจึงสูงขึ้นอย่างมาก และรวดเร็ว และเกือบทุกเรื่องธนาคารมักปล่อยให้เวลาว่างเลยไปเนิ่นนานเป็นปี ๆ, 2 ปี, 3 ปี, 4 ปี หรือบางทีลูกหนี้ถึงแก่กรรมไปตั้งนานแล้วก็มี จึงเพิ่งมาบอกเลิก ยอดเงินที่นำมาฟ้องจึงสูงขึ้นกว่าวงเงินในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีหลายเท่า และการฟ้องร้องดำเนินคดีส่วนมากธนาคารจะได้รับชำระหนี้ไม่เต็มจำนวนหนี้ ดังนั้นธนาคารไม่ควรปล่อยให้บัญชีไม่เคลื่อนไหวเป็นปี ๆ และคิดดอกเบี้ยทบต้น เพราะเป็นภาระต่อบางธนาคารที่เสียภาษีดอกเบี้ยเป็นการล่วงหน้า ฉะนั้นก่อนที่หนี้จะครบกำหนด ธนาคารต้องศึกษาความเคลื่อนไหวทางบัญชีถ้าไม่ศึกษาเหตุ ตลอดจนติดตามทวงถามให้ถึงที่สุดโดยเร็ว เพื่อรักษามลประโยชน์ของธนาคารและไม่ให้เงินทุนไปจมกับหนี้ที่ไม่ดี